

активно обогащаясь практическим опытом преподавателей высшей школы. Студенты должны углублять свои знания о стране изучаемого языка с помощью самого языка. И также верно обратное: знание культуры народа способствует лучшему овладению языком. Следовательно, важно изучать параллельно язык и культуру для успешной интеграции китайских студентов в иноязычное общество.

Библиографический список

1. Антонюк, М. Г. Русско-белорусско-китайский фразеологический словарь / М. Г. Антонюк, Н. А. Гончарова, О. В. Савко ; под общ. ред. Н. А. Гончаровой. – Минск : Белорус. ассоц. «Конкурс», 2015. – 88 с.
2. Готлиб, О. М. Китайско-русский фразеологический словарь: около 3500 выражений / О. М. Готлиб, Му Хуаин. – 2-е изд., стереотип. – Иркутск: Изд-во ИГУ, 2019. – 596 с. – Режим доступа: <https://gotlib.ru/wp-content/uploads/2019/04/%D0%93%D0%BE%D1%82%D0%BB%D0%B8%D0%B1-%D0%A4%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B5%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%8C-2019.pdf>. – Дата доступа: 16.09.2023.
3. Грабчикова, Е. С. Фразеологизмы в картинках / Е. С. Грабчикова. – 2-е изд., пересмотр. и доп. – Минск : Пачатковая школа, 2018. – 176 с.
4. Иллюстрированный фразеологический словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://frazе.ru/index.php/frazеologizmy>. – Дата доступа: 06.09.2023.
5. Корнилов, О. А. Жемчужины китайской фразеологии / О. А. Корнилов. – 3-е изд., испр. и доп. – М. : КДУ, 2014. – 346 с.
6. Фан Цзин. Концепция обучения русской фразеологии в китайской аудитории [Электронный ресурс] / Фан Цзин // Вестн. ИрГТУ: электрон журн. – 2011. – № 1. – С.337–340. – Режим доступа: http://journals.istu.edu/vestnik_irgtu/journals/2011/01. – Дата доступа: 16.09.2023.
7. Яранцев, Р. И. Русская фразеология: словарь-справочник: около 1500 фразеологизмов / Р. И. Яранцев. – 6-е изд., стер. – М. : Дрофа, 2008. – 894 с.

ЭТНАЛІНГВІСТЫЧНЫ ПАТЭНЦЫЯЛ ЛЕКСІКАГРАФІІ Ў АСПЕКЦЕ МІЖКУЛЬТУРНАЙ КАМУНІКАЦЫІ

І. І. Караткевіч (Мінск, Беларусь)

З другой паловы ХХ ст. лінгвадыдактыка вылучыла ў якасці асноўнай сукупнасці мадэлей прафесійных навыкаў, паводзін і асобных характарыстык камунікатыўную кампетэнцыю – г. зн. валоданне мовай як сродкам зносін у побытавай і прафесійнай сферах у адным і / або некалькіх відах маўленчай дзейнасці. Камунікатыўная кампетэнцыя, у сваю чаргу, непарыўна звязана з моўнай, міжкультурнай, сацыякультурнай і іншымі сацыяльна-гуманітарнымі кампетэнцыямі. Гэта абумоўлена тым, што любая натуральная мова з’яўляецца сродкам захавання і перадачы інфармацыі пра разнастайныя праявы духоўнага, матэрыяльнага і этнічнага жыцця людзей. У семантычным нападзенні моўных адзінак праяўляюцца адначасова і ўніверсальны складнік сусветнай культуры, і культурная адметнасць кожнага асобнага народа. Менавіта таму навучанне мовы, яе лексіка-граматычнай структуры і выяўленчых магчымасцей павінна адбывацца з улікам сукупнасці этнакультурных кодаў гэтай мовы, адметнасці менталітэту носьбітаў нацыянальнай культуры, нацыянальнага спосабу мыслення. Адзінкамі вывучэння могуць з’яўляцца як вусная форма мовы (фрагменты фальклорных твораў, узоры прастаноў, тэксты на літаратурнай мове), так і пісьмовыя тэксты (арыгінальныя і пераклад-

ныя мастацкія творы, адаптаваныя для канкрэтнага ўзроўню авалодання мовай). Такім чынам, у якасці аб'екта вывучэння выступае не толькі лексіка-граматычная сістэма мовы, але і іншыя формы выражэння калектыўнай свядомасці, народнага менталітэту, нацыянальнай карціны свету пэўнага этнасу, якія спрыяюць міжкультурнаму дыялогу: факты нацыянальнай духоўнай культуры, фонавая лексіка, фразеалогія, парэміялогія, апісанні абрадаў і вераванняў.

З гэтага пункту погляду варта разглядаць лексікаграфічныя крыніцы, слоўнікі, якія змяшчаюць велізарныя запасы лексічнага матэрыялу – ”усіх тых пластоў лексікону, што акумулююць фонавыя веды (традыцыі, факты культуры і гісторыі, народныя вераванні і каштоўнасці)” [1, с. 21] – і тым самым назапашваюць, захоўваюць і транслююць этна- і сацыякультурную інфармацыю, выконваючы адну з найважнейшых функцый моўных адзінак – кумулятыўную функцыю.

Этналінгвістычны складнік слоўніка выяўляецца ў лексемах рээстравай і ілюстратыўнай частак, якія выступаюць крыніцай звестак пра гісторыю і культуру этнасу – адзінкі анамастыкі, тапанімікі, запазычаныя словы, парэміялагічныя адзінкі, нават прозвішчы класікаў нацыянальнай літаратуры ў ілюстрацыях. Сэнс гэтых рэалій раскрывае этналінгвістычны складнік навучання мове і спрыяе міжкультурнай камунікацыі як сродку ўзаемадзеяння паміж носьбітамі культуры – тымі, хто навучае, і тымі, хто навучаецца.

Розныя тыпы слоўнікаў могуць задавальняць патрэбы і носьбітаў мовы, і замежных навучэнцаў – праз прымяненне выкладчыкамі слоўнікавай інфармацыі на занятках па навучанні мове як замежнай, і ў гэтым выяўляецца этналінгвістычны патэнцыял нацыянальнай лексікаграфіі. Выкладчык павінен усведамляць патрэбу звароту да слоўнікаў для вырашэння лінгвадыдактычных задач, выбіраць лексікаграфічнае выданне адпаведна яго тыпу і жанру, умець вылучаць у слоўніках неабходную інфармацыю і выкарыстоўваць яе ў якасці метадычнага сродку з улікам магчымасцей навучэнцаў.

Да таго ж, выкладчык павінен улічваць склад рээстравай часткі слоўніка, разумець структуру слоўнікавых артыкулаў, выкарыстання лексікаграфічныя аспекты ў лінгвістычных, звязаныя з прагматычнай устаноўкай канкрэтнага слоўніка. Неабходна нагадваць навучэнцам, што лексіка знаходзіцца ў пастаянным руху: яе сённяшняе функцыянаванне не заўсёды супадае з мінулым (да)пісьмовым станам, часта не мае дакладнага або сучаснага пісьмовага адлюстравання, не заўсёды сітуацыі і значэнні, у якіх пэўнае слова выкарыстоўваецца ў наш час, супадаюць з сітуацыямі і значэннямі выкарыстання слова ў мінулыя часы. Гэта значыць, што некаторыя слоўнікі (у прыватнасці, тлумачальныя, гістарычныя, этымалагічныя) раскрываюць асаблівасці ўжывання слоў у дыяхранічным аспекце. Гэтыя лексікаграфічныя крыніцы, безумоўна, складаныя для іншаземцаў, аднак яны маюць вялікае лінгвадыдактычнае значэнне і, пры дарэчным прымяненні выкладчыкам звестак з іх, робяць засваенне норм літаратурнай мовы ўсвядомленым, спалучаным з засваеннем духоўна-гістарычнага досведу народа, мова якога вывучаецца.

Напрыклад, тлумачальныя слоўнікі змяшчаюць рознааспектную інфармацыю пра лексіку словапіса, адлюстроўваючы ў дэфінітыўнай частцы граматычныя характарыстыкі рээстравых лексем, асаблівасці іх функцыянавання ў тэкстах нацыянальнага прыгожага пісьменства, семантычнае “дрэва” ўсёй сістэмы значэнняў слоў. Таму тлумачальныя слоўнікі адначасова апісваюць лексіку нацыянальнай мовы і пэўным чынам адлюстроўваюць сукупнасць сацыяльна-этычных уяўленняў этнасу ў канкрэтны гістарычны перыяд. Гэта дапаможа выкладчыку патлумачыць некаторыя ўстарэлыя словы і апісанні абрадаў у мастацкіх або фальклорных тэкстах, магчыма, знайсці пэўныя паралелі ў іншых культурных супольнасцях. У тлумачальных слоўніках прадстаўлена і нарматыўна-стылістычная характарыстыка элементаў словапіса ў выглядзе стылістычных памет, спецыяльнай і тэрміналагічнай лексікі. Нарматыўна-стылістычныя параметры найбольш дынамічна характарызуюць лексіку, ілюструючы працэс станаўлення і развіцця моўнай нормы, пераходу агульнанароднай мовы ў яе літаратурную форму, дэманструючы шляхі нармалізацыі лексіка-фразеалагічнага складу, граматы-

кі, арфаграфіі, лексічных пластоў. Такая інфармацыя можа стаць карыснай пры тлумачэнні гістарычных працэсаў у граматыцы і лексіцы ў групах гуманітарнага профілю. Адначасова наяўны ў тлумачальных слоўніках пэўнай мовы гісторыка-этнаграфічны і лінгвакультуралагічны матэрыял можна выкарыстоўваць пры навучанні гэтай мове, а таксама ўключаць у занятыя фрагменты гісторыі, літаратуры, этнаграфіі і культурнай спадчыны народа (народаў), якія гавораць на гэтай мове.

Асаблівую ўвагу пры навучанні пэўнай нацыянальнай мове варта надаваць лінгвакраіназнаўчым слоўнікам, якія маюць выражаную лінгвадыдактычную накіраванасць, паколькі пры дапамозе лексіка-фразеалагічнага матэрыялу дэманструюць рэаліі побыту, канфесійнага жыцця, гісторыі, эканомікі, геаграфічныя аб'екты мясцовасці і жыхароў, якія на ёй жывуць. З этналінгвістычнага пункту гледжання ў лінгвакраіназнаўчых слоўніках трэба звяртаць увагу на ўласныя імёны, устойлівыя словаспалучэнні, парэміі, фразеалагічныя адзінкі, крылатыя выразы класікаў нацыянальнай літаратуры.

Такім чынам, зварот да названых параметраў разнастайных шматаспектных лексікаграфічных крыніц фарміруе лінгвакультуралагічную кампетэнцыю, запатрабаваную ў сучаснай лінгвадыдактыцы. Выкарыстанне этналінгвістычных рэсурсаў слоўнікаў пры навучанні замежнай мове не проста забяспечвае навучэнцам авалоданне новым спосабам камунікацыі, але і дае магчымасць даведацца пра іншую нацыянальную культуру, далучыцца да велізарнага духоўнага багацця, якое захоўвае мова.

Дарэчнае выкарыстанне лексікаграфічных рэсурсаў раскрывае значныя дыдактычныя магчымасці слоўнікаў пры засваенні нацыянальна маркіраванай лексікі. Адлюстраванне дынамікі актыўнага і пасіўнага слоўнікавага складу, спецыяльнай, тэрміналагічнай лексікі як часткі літаратурнай мовы, тлумачэнне фонавых і безэквівалентных моўных адзінак, нацыянальная ідыяматыка і парэміялогія – усе гэтыя аспекты выяўляюць этналінгвістычны падыход да навучання замежнай мове, што і вылучае лексікаграфію як важную крыніцу і кампанент лінгвадыдактыкі.

Бібліяграфічны спіс

1. Токарева, И. И. Этнолингвистика и этнография общения / И. И. Токарева ; Минск. гос. лингвист. ун-т ; под ред. Ф. А. Литвина. - Минск, 2001. - 244 с.

НОВЫЕ ЯВЛЕНИЯ В РЕЧЕВОЙ РЕАЛИЗАЦИИ КОНЦЕПТА РОДИНА

З. О. Каримова (Джизак, Узбекистан)

Новые явления в речевой реализации концепта РОДИНА связаны с расширением сочетаемости воплощающих его слов в речи, в результате чего возникают смысловые преобразования их значений, не зафиксированные в словарях. Как правило, это связано с метафорическим переосмыслением концепта – см., например, представление Родина как товара в следующем контексте из НКРЯ: Для многих из нынешней правящей элиты родина – товар [«Futurum», или О разделении России на «мы» и «они» (2004) // «Жизнь национальностей», 16.06.2004].

Далее мы рассмотрим только два типа сочетаний – атрибутивные сочетания по модели «прил. + сущ.» и генитивные сочетания по модели «сущ. + сущ. в род. пад.».

Атрибутивные сочетания со словом Родина демонстрируют, какой представляется Родина носителям современного русского языка, какие признаки и свойства открываются ими в этом понятии.